

آموزش پژوهی، کارکرد مغفول دانشگاهی در ایران

اولین همایش ملی آینده پژوهی آموزش عالی ایران:
چشم انداز بین المللی شدن دانشگاه ها و چالش های آن
دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین
۲۸ تا ۳۰ اردیبهشت ماه ۱۳۹۵

مقدمه

آموزش در سایه پژوهش، به معنای کلاسیک آن، که کارکرد غالب و مورد تاکید و با پرستیژ دانشگاه است رنگ باخته و به دست فراموشی سپرده شده... گویی به تبع حاشیه ای تلقی شدن کارکرد آموزش، آموزش پژوهی نیز هرگز نتوانسته از اعتبار، اقتدار و حیثیت دانشگاهی برخوردار شود. **در حالیکه افت در کیفیت آموزش می تواند موجودیت نهاد دانشگاه را بعنوان یک نهاد اجتماعی با بحران اعتماد مواجه سازد.**

مقدمه

البته این بحران با کم رنگ شدن کارکرد های دیگر هم اتفاق می تواند بیفتد. از این نظر کارکردهای آموزش عالی به یک اندازه مهم هستند و نیاز به مراقبت و صیانت دارند. **نیابد با این کارکرد ها بعنوان شهروند درجه "یک" و "دو" مواجه شد.**

مقدمه

آینده آموزش عالی باید نشان دهنده **توجه متوازن و حقیقی به کارکردهای متنوع دانشگاهی** باشد و برای رقابت های ملی و بین المللی در پیوند با همه حوزه های کارکردی باید سیاستگذاری و برنامه ریزی کرد .

مدعا

دانشگاه آموزش پژوه

می تواند منطقی تازه، اختصاصی متخصصان آموزش (پداگوژی) در
باب مطلوبیت یا توسعه یافتگی دانشگاه قلمداد شود

مدعا

سخن درباره دانشگاه های کارآمد از منظرهای

گوناگون فراوان مطرح شده

... اما "پارادایم" دانشگاه آموزش پژوهش!!!؟؟؟

مدعا

در مطالعات حوزه "**فرهنگ آموزش عالی**" اهم از تطبیقی یا بین المللی به این جنبه (یعنی **آموزش پژوهی**) که می تواند یک وجه بارز در فرهنگ آموزش عالی باشد توجه نشده

به عبارت دیگر مقوله ای با عنوان **فرهنگ آموزش پژوهی** در این مطالعات کاملاً مغفول مانده است.

تعریف دانشگاه آموزش پژوه

دانشگاهی که پژوهش در زمینه آموزش و با قصد ارتقاء مداوم کیفیت و اثربخشی آن در تار و پودش تنیده و به یک کنش متداول بدل شده است .

کنشگران آن هم طبعاً آموزشگران یا استادان هستند
(استادان آموزش پژوه)

تعریف دانشگاه آموزش پژوه

لب سخن این است که دانشگاه توسعه یافته با این روایت در **دو** جبهه پژوهشی یا **دو** کلان برنامه پژوهشی فعال است، **جبهه دانشی و جبهه روشی**، آنچه جایز خالی است واقعا **جبهه روشی** است.

تعریف دانشگاه آموزش پژوه

جبهه پژوهش در پداگوژی-آندراگوژی یا آموزش شناسی یک دیسپلین خاص؛ درست مانند پژوهش در دانش خود دیسپلین باید معتبر شناخته شده و به کنشی برخوردار از دو ویژگی "عمومی" و "مستند سازی شده" تبدیل شود... **موسسه ای که در آن روش موضوعیت دانشی یافته است که متاسفانه در حال حاضر چنین نیست.**

روایت غرب

با طرح این پرسش مطرح شده که اسکولار شپ یا

"دانش پژوهشی" که تکلیف شناخته شده دانشگاه ها و اسکولار ها یا

استادان است

چه ابعدی دارد؟

روایت غرب

Scholarship reconsidered (1990), Ernest Boyer,
The Carnegie foundation for the advancement of
teaching

**Beyond scholarship reconsidered (2002), Eugene
Rice**

روایت غرب

طرح عرصه های چهارگانه پژوهشی؛ اکتشاف،

تلفیق، کاربرست و تدریس

روایت غرب

باید به چند وجهی بودن اسکولارشیپ در فرهنگ آموزش
حالی ایران اهتمام داشت و برای آن در ترسیم آینده مطلوب
آموزش عالی حسابی باز کرد.

ضرورت؟؟ ... به روایت من

- آموزش پژوهی پیوند ذاتی و ناگسستنی با امر استادی دارد. استاد اگر یک عنصر حرفه ای است در درجه نخست بدلیل قرار داشتن در کسوت آموزشگری است

professor as a professional

آموزشگری یک حرفه شناخته شده است... پژوهشگری را ضرورتاً یک حرفه نمی شناسیم. پس **استاد مکلف است وجه حرفه ای کار خود را باید با قواعد، نظریه ها و دانش مربوط به خودش مدیریت کند...** در ادامه به آن بررسی از این دانش که مورد تاکید و توجه من است و دلالت بر آموزش پژوهی دارد اشاره می کنم.

ضرورت؟؟ ... به روایت من

دانش آموزش شناسی به ما می گوید آموزش را نمی توان به علم یا گزاره های ناوابسته به زمان و مکان (نظریه علمی) فروکاست، گرچه داشتن و دانستن نظریه های یادگیری و آموزش **یک پیش نیاز قطعی** است و به کنش فکورانه و اثر بخش کمک شایان توجهی می کند؛ اما **عدم قطعیت با کنش وری در موقعیت های اجتماعی پیچیده؛ ظریف و حساس یاددهی - یادگیری درآمیخته است...** پس خوشبختانه (یا به زعم برخی شوربختانه) نمی توان به عمل موفقیت آمیز آموزش با منطق صرفاً "علمی" دست یافت.

ضرورت؟؟ ... به روایت من

کنش وری در آموزش علم هم اگر هست، **علم «نرم» است** و نیازمند تامل در مختصات بوم، موقعیت، مساله شناسی و حل خلاقانه مساله توسط عنصر حرفه ای که همان استاد است (به این معنا به هنر، هنروری یا کنش هنری شباهت بیشتری دارد).

چون به دانش «فرمال» نیاز دارد، لذا پژوهش های اکادمیک و انباشت دانش با استفاده از روش علمی البته باید ادامه پیدا کند، اما "نرم بودن" این دانش (پیش و کم مانند دانش در تمامی عرصه های علوم انسانی - اجتماعی) بدین معناست که **این دانش نمی تواند در یک قاب، قالب یا "خرد تکنیکی" به کار گرفته شود** و مستقیماً یا بدون واسطه ظرفیت تاملی و "خرد عملی" یک کنشگر (که همان آموزشگر یا استاد است) به مصاف آموزش در موقعیت بیاید.

ضرورت؟؟ ... به روایت من

پس آموزش پژوهی استاد در موقعیت یا در زمان و مکان خاص ضروری است تا بر مبنای آن دانش آموزش دیسپلینی از نوع "**لوکال**" خلق شده و انتشار یابد.

به عبارت دیگر استاد حرفه ای چاره ای ندارد جز آنکه در سر صحنه تدریس هم **بیندیشد** و با اتخاذ تصمیم های چابک و ارتجالی برای موقعیت های نا معین؛ در واقع چگونگی انجام موثرتر تکالیف آموزشی را یاد بگیرد... Dewey, Schwab, Bruner, Schon, Stenhouse, Cochran Smith, Hopwood,

ضرورت؟؟ ... به روایت من

ضرورت از بعدی دیگر؛ بعیید است بدون تحول در روش های آموزش؛ تحول مورد نظر در عرصه دانش و توسعه مورد نظر اتفاق ییفتد ... آموزش مرکب دانش است و با مرکب لنگ راکب به مقصد نمی رسد . این نسبت متاسفانه تا حدود زیادی مورد خفلت است.

استادان برای آموزش حقیقتا شان و موضوعیت دانشی یا اصالت پژوهشی قایل نیستند و متاسفانه متاع فاخر دانشی آن ها اغلب سوار بر مرکب لنگ است! و در بسیاری موارد بدلیل فقدان بصیرت روشی به یادگیری پایدار، ماندگار و اثرگذار تبدیل نمی شود... **آن شور و شوق علمی که باید در مخاطب برانگیزد را بر نمی انگیزد ، موجی از میل به دانستن بر نمی خیزد. عجیب تر این که در نگاه آسیب شناسانه هم نوها این دانشجوست که مقصر شناخته می شود.**

ضرورت؟؟؟ ... به روایت من

بالاخره، می توان آموزش پژوهی را بعنوان **یک جبهه تازه در عرصه فعالیت های بین المللی** معرفی کرد تا به رسمیت شناخته شود.

رمز گشایی از فرایند یاددهی یادگیری... مشخصا یعنی چه؟

نمونه پرسش های پژوهشی قابل پیگیری در حوزه آموزش پژوهی
که در هر دیسپلین علمی توسط استاد آموزش پژوه (یا در یک
دانشگاه آموزش پژوه) قابل پیگیری است... تولید دانش
موضوعی آموزش (PCK):

رمز گشایی از فرایند یاددهی یادگیری... مشخصا یعنی چه؟

- با استفاده از کدام دسته از فرصت های یادگیری می توان دانشجویان به یادگیری در این حوزه محتوایی بیشتر علاقمند ساخت؟
- اثر بخشی شیوه های مختلف آموزش الکترونیک تابع چه عوامل و مختصات محیطی در این حوزه محتوایی خاص است؟
- تفاوت در میزان موفقیت دانشجویان در این حوزه محتوایی معلول چه عواملی است؟
- ساز و کارهای سنجشی برای اهداف یادگیری مرتبط با این حوزه محتوایی خاص تا چه میزان پاسخگوست؟
- تجربیات استادان دیگر در این حوزه محتوایی را چگونه می توان تحلیل و تفسیر کرد؟
- اهداف ناظر به تربیت عمومی دانشگاه (یادگیری مادام العمر؛ تفکر انتقادی؛ تفکر سیستماتیک؛...) را با استفاده از چه روش های آموزش می توان به شکل موثرتری در این حوزه محتوایی خاص محقق ساخت؟
- تشخیص حرفه ای من به عنوان استاد (آموزشگر) حوزه محتوایی ... به چیست؟

رمز گشایی از فرایند یاددهی یادگیری... مشخصا یعنی چه؟

- اثر بخشی ژورنال کلاب در حوزه های محتوایی مختلف در یک دوره تحصیلی واحد تحت تاثیر چه عواملی است؟
- طراحی آموزشی دروس انفرادی در دوره دکتری با استفاده از کدام مدل بهتر نتیجه می دهد؟
- مشارکت دانشجویان در فرایند تدریس را چگونه می توان به حد اکثر رساند؟ تجربه زیسته استادان مختلف چیست؟
- تعاملات علمی دانشجویان در خارج از کلاس را با استفاده از کدام سازو کار می توان به سطح مطلوب رساند؟
- مناسب ترین پیش سازمان دهنده ها اعم از توصیفی یا تطبیقی برای این حوزه محتوایی خاص چه هستند؟
- بعنوان یک استاد چگونه به استلزامات نظریه سوال محوری در این حوزه محتوایی عمل کرده ام و آثار آن را چگونه ارزیابی می کنم.

...

نتیجه

نیاز به نوآوری و تحرک در عرصه آموزش با دامن زدن به آموزش پژوهی داریم که در حال حاضر بخش مرده با تعطیل آموزش عالی است

...

بستر سازی و سازوکارهای تشویقی لازم است

نتیجه

ایجاد ساختار های معین تکوین این فرهنگ؛ مثلا با تاسیس مراکز توسعه آموزش یا *EDC* ها (در دانشگاه های علوم پزشکی خودمان تجربه قابل تاملی هستند)

نتیجه

اهتمام به تعاملات بین المللی با آموزش پژوهان در سطح
آموزش عالی سایر کشورها ... به اشتراک گذاشتن دانش در
این حوزه با راه اندازی ژورنال های آموزش پژوهشی رشته
ای ، برگزاری کنفرانس های تخصصی و ...

نتیجه

حمایت دانشگاه‌ها از استادان آموزش پژوه و پذیرش آموزش پژوهی به عنوان حوزه پژوهشی مرتبط و معتبر در این نامه‌هایی مانند ارتقاء.. " **استاد سرآمد آموزشی** " دیده شده است اما تا بحال کسی از این مسیر ارتقاء نگرفته (شاید یک دلیل آن فهم نادرستی است که درباره استاد سرآمد آموزشی وجود دارد، گویی با پژوهش نسبتی ندارد و استاد هم که نباید بدون عملکرد پژوهشی ارتقاء مرتبه پیدا کند!!!)

ما با تبیین مفهوم "استاد آموزش پژوه" معنای درستی از سرآمدی در آموزش را منتقل می‌کنیم که هیچ مباحثی با وظیفه پژوهشی داشتن استاد هم ندارد.... آموزشگری و پژوهشگری (استاد آموزش پژوه)...
خلق دانش آموزش رشته و دریافت " **پنت آموزشگری** "

نتیجه

باید به استادان دانشگاه کمک کرد تا جایگاه خود را در این زمینه بشناسند و سپس به وظایفی که در این زمینه دارند عمل کنند... هم بلحاظ مالی و اختصاص گرفت و هم از نظر حرفه ای از چگونگی اهتمام به اهداف اساسی یادگیری که نظام آموزش عالی باید وجهه همت باشد.

... نمونه در انگلستان؛ آکادمی آموزش عالی

نتیجہ

Scholarship of teaching and learning, SoTL), Fields of teaching and learning research: assessment and feedback, students as partners, internationalization, <https://www.heacademy.ac.uk/workstreams-research/research-and-policy>

نتیجه

افزودن بخش آموزش پژوهی به عنوان یک فرصه
رقابتی مغفول میان استادان در جشنواره های
بین المللی مانند فارابی

با سپاس از توجه شما